

Aşağıdaki soruların Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat KURUM tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

İbrahim AKIN

İzmir Milletvekili

13 Şubat 2024 tarihinde İliç'te meydana gelen yığın liçin kayması sonrası 9 işçinin hayatını kaybetmesiyle Altın Madenlerinin yıkımları bir kere daha Türkiye gündemine gelmiştir. Her ne kadar sebep oldukları çevresel, sosyal ve ekonomik zararlar hükümet tarafından çok iyi bilinse de son yıllarda sayıları hızla artan altın madeni projeleri ÇED süreçlerinden hızla onay almakta ve bunların neden olacakları kümülatif yıkımlara dahi bakılmadan en kısa sürede işletmeye geçirilmeleri için destek verilmektedir. İncelediğimiz Koza Altın İşletmelerinin ÇED süreçleri bunu açıkça göstermektedir.

Altın madenlerinin yıkımlarına ana hatlarıyla göz atarsak;

- Ucuz emek gücü ve düşük maliyetli yığın liç prosesi ile yüksek kazançlar elde eden şirketler, geride rehabilite edilmesi olanaksız cehennem çukurları ve toksik atık tepeleriyle distopik bir coğrafya bırakırlar.
- Altın madeni işletmelerinin bir kere devreye girdikten sonra kazançlarını yükseltmek için kapasite artırımlarıyla proje sahasını genişlettikleri gözlenmektedir. Üstelik kazılan toprağın %99,9'undan fazlası atık olarak ayrılır. Yani muazzam bir düzeyde doğa katliamı söz konusudur.
- Altın aramak için yapılan sondajlarda çok sayıda ağaç kesilerek ormanlar parçalanır, ekosistem zayıflatılır.
- Altın madenlerinde atık su havuzlarının çökmesi ender rastlanan bir durum değildir. Bir kaza, yıkıcı etkileri geniş bir coğrafyayı yüzlerce yıl etkileyecek ekokırım demektir. En son İliç'te yığın liçin çökmesi sonucu Fırat nehrine siyanürlü kimyasalların karışmasıyla uluslararası sınırları aşan etkileriyle sebep olunan ekokırım bunun bir örneğidir.
- Açık ocak altın madenlerinde yığın liçten buharlaşarak havaya karışan hidrojen siyanür ve kazılan topraktan etrafa yayılan tozlar akciğer kanseri, silikozis ve solunum yolu hastalıklarına yol açar. Maden işçilerinde ve civarda yaşayan halkta erken ölüm oranları çok yüksektir.

- Altın madenleri her sene milyonlarca ton siyanür ve ağır metal kapsayan tehlikeli atık üretirler. Bu atıkların maden kapatıldıktan sonra binlerce yıl takibi gerekir: zehirli kimyasalların toprağa ve suya karışmalarını tam olarak engellemek olanaksızdır.
- Altın madenciliği yeraltı ve yerüstü su varlıklarını kirletir. Yığın liç işlemi milyonlarca ton su tüketerek su fakiri Türkiye’de kuraklığı artırmaktadır.
- Acele kamulaştırmayla verilen madencilik ruhsatları, maden işletme sahası içinde kalan köyleri yok etmektedir. Geçimlik koşullarını, yaşam alanlarını kaybeden köylüler göçe ve proleterleşmeye zorlanır.
- Bölgede yaşayan halkın onayı alınmadan açılan altın madenleri açıkça insan hakları ihlalidir.
- Altın madenlerinde çalışan işçiler, yığın liçteki siyanür, havadaki hidrojenle temas ederek hidrojen siyanür gazı oluşturur. Bunu soluyan işçiler, civarda yaşayan halk ve diğer canlı türleri ciddi sağlık sorunlarına maruz kalırlar ve erken ölüme mahkûm edilirler.
- Altın madeni işletmesinin yerleştiği bölgelerde geçimlik ekonomisi yok edilen, yaşam alanlarına acele kamulaştırmayla el konulan, tarım alanları, meraları zehirlenen köyler birer birer haritadan silinerek, buralara özgü yaşam bilgisi de yok edilir.
- Altın madenciliğinde ülkenin yeraltı varlıkları paraya çevrilerek kazançlara sermaye tarafından el konulmakta, tüm ekolojik-sosyal yıkımların bedeli ise topluma ödetilmektedir. Kirletilen havanın, suyun, toprağın, yok edilen doğal varlıkların bedelini sadece burada yaşayan insanlar ödemektedir.
- ‘Kamu yararı’, ‘sürdürülebilir kalkınma’, ‘ekonomik büyüme’, ‘çevreyle uyumlu madencilik’ söylemleri ile altın madenciliğinin desteklenmesi gerçekleri yansıtmamaktadır. Şirketlere sağlanan indirimler, muafiyetler sonrası altın madenlerinde devletin eline geçen oran %1'lere kadar düşmektedir.
- Altın madenciliğinin yarattığı istihdam oldukça düşük kalmakta, maden faaliyeti sona erince sektör çalışanları işsiz kaldıkları için istihdam kısa süreli olmaktadır. Bunun örneği yine faaliyetine mahkeme tarafından son verilen İliç'teki maden işletmesinde binin üzerinde işçinin işten çıkarılmasıyla yaşandı. Altın madenciliği, sadece yerin altından hammadde çıkarılmasına yönelik olduğu için diğer sektörlerde de bir istihdam oluşturmamaktadır.

Yukarıda sıralanan zararlarıyla altın madenciliğinin yıkımları açıkça bilindiğine göre kamu yararı ve anayasadan gelen toplumun sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı dikkate alınarak tüm altın madeni işletmelerinin kapatılması, altın aramaların, altın madeni projelerinin iptal edilmesi gerekmektedir. Buna karşılık, halen kayyım yetkileriyle TMSF tarafından yönetilmekte olan ve bunca yıldır yönetim kurulu komitesi oluşturulmamış bulunan Koza Altın İşletmelerinin 01.01.2020 tarihinden bugüne kadar ÇED süreci devam eden 54 adet altın madeni projesi bulunmaktadır. Bu kapsamda;

1. Koza Altın İşletmelerinin altın madeni projelerinin büyük bir gayretle desteklenmesinin sebebi nedir?

2. Koza Altın İşletmelerinin 54 projesinden 16 tanesi için '**ÇED gerekli değil**' kararı neye göre verilmiştir? Yığın liç yöntemiyle açık ocak altın madenciliğinin zararları bilinmesine karşın ÇED sürecine dahi gerek duyulmaması, aslında Çevresel Etki Değerlendirme sürecinin bir formaliteye indirgendiğinin kabulü anlamına gelmekte değil midir?
3. Koza Altın'ın 01.01.2020 yılından bu yana '**ÇED gerekli değil**' kararı verilen 16 adet projesi için Çevresel Etki Değerlendirme komitesinin değerlendirme raporları kamuoyu ile paylaşılmış mıdır? Paylaşılmamışsa bu raporu paylaşacak mısınız?
4. Koza Altın'ın 01.01.2020 yılından bu yana '**ÇED olumlu**' kararı verilen 4 adet projesi için Çevresel Etki Değerlendirme komitesinin değerlendirme raporları kamuoyu ile paylaşılmış mıdır? Paylaşılmamışsa bu raporu paylaşacak mısınız?
5. Koza Altın'ın herhangi bir proje hakkında '**ÇED olumsuz**' kararı verilmiş midir? Verilmemişse, bu şirketin hiçbir projesinde '**ÇED olumsuz**' görüşü almadan Çevresel Etki Değerlendirme süreçlerinde kolayca ilerlemesinin sebebi nedir?
6. Koza Altın'ın henüz ÇED süreci başlamayan MAPEG'den aldığı altın madeni ihalesi var mıdır?
7. Koza Altın'ın henüz ÇED süreci başlamayan arama(sondaj) alanları hangileridir?
8. Koza Altın'ın 01.01.2020'den bugüne kadar ÇED değerlendirme sürecinde olan 54 altın madeni projesinden 8 tanesi Giresun'da, 10 tanesi Gümüşhane'dedir. Halen Koza Altın'ın Gümüşhane'de Demirkaynak köyünde Mastra Altın Madeni işletmesi faaliyettedir. Bunlara diğer şirketlerin altın madeni projeleri de eklendiğinde Gümüşhane'de faaliyette olan 2 altın madenine (Mastra ve Midi) ek olarak toplam 25 adet altın madeni projesi bulunmaktadır? Dar bir coğrafyada bu kadar çok altın madeni projesinin bulunması ÇED sürecindeki kümülatif etkinin dikkate alınmadığı anlamına geldiği tespiti hakkında bakanlığınızın görüşü nedir?
9. Koza Altın İşletmelerinin 05.08.2024 tarihinde Balıkesir-Burhaniye Avunduk köyünde ÇED süreci başlayan altın madeni projesinin Proje Tanıtım Dosyasında yer altı madenciliği yapılacağı belirtilmiş ve cevherin tenörü 1.75 gr./ton olarak öngörülmüştür. Bir altın madeni işletmesinin bu kadar düşük bir cevher tenörü ile altın madenciliği yapması maliyetlerin karşılanması yönüyle inandırıcı değildir. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından PTD ve ÇED dosyaları incelenmekte midir? İnceleniyorsa, ekonomik yönden devlete zarardan başka bir şey getirmeyecek olan böyle bir proje için devasa ekolojik ve sosyal yıkımların hesabını nasıl verilecektir?
10. Koza Altın'ın Sayıştay tarafından denetlenmeyen Varlık Fonuna aktarılmasının sebebi nedir? Dönemsel olarak zarar açıklayan bir şirketin Varlık Fonunda yer almasından kimler nasıl bir fayda sağlayacaktır?